

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 10, 2019 | 31.10.2019 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.10.44](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.44)

УДК 332:352:361-2(075)

*Н. М. Махначова,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ
ORCID: 0000-0003-4634-2009*

*І. Ю. Семенюк,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри менеджменту та адміністрування
Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ
ORCID: 0000-0002-9211-4907*

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ З УРАХУВАННЯМ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*Natalia Makhnachova
Phd, Associate Professor,
Associate Professor of Management and Administration Department
VITE KNUTE
Iryna Semeniuk
Phd,
Senior Lecturer of Management and Administration Department
VITE KNUTE*

STRATEGIC PLANNING OF TERRITORIES DEVELOPMENT IN ACCORDANCE WITH THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

В статті визначено поняття стратегічного планування розвитку територій. Наголошено, що в сучасному світі ми змушені повернутись до гармонійних засад розвитку цивілізації, адже за визначенням ООН, світ охопила глобальна катастрофа. Одним з основних завдань діяльності в рамках Порядку денного на період до 2030 року є досягнення економічного зростання без виснаження ресурсів і без шкоди для навколишнього середовища, зокрема шляхом підвищення ефективності використання ресурсів, при одночасному підвищенні добробуту людей. Звернено увагу на необхідність врахування цілей сталого розвитку при формуванні стратегій громад, тобто на локальному рівні. Визначено методологію та цілі формування стратегії громади. Здійснено наголос на формуванні партнерських відносин для збереження екосистеми на Землі.

The concept of strategic planning for the development of territories is defined. The article deals with the scientific substantiation of strategic planning for the development of territories according to the goals of sustainable development. The methodology of forming a community development strategy is defined. It is based on the methodology developed for the EU/UNDP Community-based Approach to Local Development Project and includes the partnership between the community, local

authorities, and business to achieve the goal of solving problems of local importance and the further development of the territory. It is noted that in the modern world we are forced to return to the harmonious foundations of the development of civilization because, by the definition of the UN, a global catastrophe has swept the world. One of the main objectives of the activities under the 2030 Agenda is to achieve economic growth without depleting resources and without harming the environment, in particular, by increasing the efficiency of the use of resources, while improving the well-being of people. There is a need to take into account sustainable development goals in the formation of community strategies. The article emphasizes the formation of partnerships to preserve the ecosystem on Earth. UNDP, in cooperation with the Vinnytsia Regional Authority, will continue its activities at the local level aimed at achieving the Sustainable Development Goals. The UN Development Program has been cooperating with the Vinnitsa region since 2008. During this time, within the framework of the Community-based Approach to Local Development Project, more than 130 infrastructure microprojects were implemented. This is the restoration of street lighting, and the repair of school buildings, kindergartens, feldsher-obstetric centers, and cultural centers. An important basis for achieving the sustainable development goals is the creation of a network of partners and activists, both global and local, who are actively involved in the implementation of the sustainable development agenda until 2030 in the regions at the level of regions, districts and united territorial communities, forming thus an effective strategy for the development of their society.

Ключові слова: *стратегічне планування, розвиток територій, децентралізація, глобальна катастрофа, цілі сталого розвитку.*

Keywords: *strategic planning, territorial development, decentralization, global catastrophe, sustainable development goals.*

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси сучасного світу та взаємозалежність економік різних країн, прискорений темп розвитку і впровадження нових технологій, екологічна криза, яка поглинає все більше держав, всі ці аспекти характеризують сучасну цивілізацію.

25 вересня 2015 року на засіданні Генеральної Асамблеї ООН було офіційно затверджено Глобальні цілі сталого розвитку 2030. Цілі сталого розвитку (ЦРС), яких на сьогодні дотримуються всі країни світу, встановлюють показники розвитку і включають 17 цілей та 169 завдань [1].

Порядок денний зі сталого розвитку на період до 2030 року – це план глобальних дій, спрямованих на захист людської гідності і забезпечення миру, процвітання для людей і планети як сьогодні, так і в майбутньому. Минає вже чотири роки з початку здійснення цілей сталого розвитку. Наразі країни займаються розробкою на основі цілей спільного бачення планів і стратегій національного розвитку, а також локальним впровадженням цілей сталого розвитку в громадах та вирішення питань місцевого значення.

Стратегічний план розвитку територіальної громади є найбільшим адекватним в сучасних умовах інструментом реагування на невизначеність зовнішнього середовища і формування сприятливого для розвитку економіки місцевого ділового клімату, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність і матеріально-фінансову самодостатність території замість орієнтації на державну допомогу, тому тема статті є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській науці основні ідеї сталого розвитку належать видатному вченому, академіку, першому президентові Академії наук України, мислителю, громадському діячу зі світовим ім'ям В. Вернадському, який сформулював «біосферно-ноосферну концепцію сталого розвитку», засновану на розвитку нанотехнологій у глобальному вимірі, які, в свою чергу, впливають на економічну, соціальну та екологічну складові сталого розвитку. На його думку, організація керованої ноосфери, тобто сталого та безпечного розвитку світової цивілізації, має стати стратегією виживання людства. Тобто слід прагнути до ноосферної цивілізації, застосовуючи «розумні» технології, що забезпечить сталий розвиток нооспільноти. Критична оцінка змін, що відбуваються, дозволила запропонувати в медицині розвиток генетики, а також ноетику як етичний напрям, орієнтований на сталий розвиток суспільства [2, с. 15].

Серед сучасних дослідників сталого розвитку можна назвати Васильєву О.І., Васильєву Н.В [1], Боголюбова В.М. [2], Бурик З.М. [3] та інші.

Метою статті є наукове обґрунтування стратегічного планування розвитку територій з урахуванням цілей сталого розвитку.

Основні результати дослідження. Забезпечення сталого майбутнього можливе шляхом вироблення та впровадження на загальнодержавному рівні стратегічних і цільових основ державного регулювання сталим розвитком країни. Відповідно, дослідження концептуальних підходів до забезпечення сталого розвитку в

Україні, визначення сучасних векторів сталого розвитку територіальних громад в умовах децентралізації набуває особливої актуальності [2, с. 74].

Відповідно до Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна 2020», метою стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Зокрема, визначені вектори подальшого руху держави: розвитку – забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ і підвищення стандартів життя з сильною економікою та передовими інноваціями; безпеки – забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності; відповідальності – забезпечення гарантій, відповідно до яких кожен громадянин, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг у державному та приватному секторах; гордості – забезпечення взаємної поваги й толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт тощо.

Відповідно до Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [7], цілі сталого розвитку України на період до 2030 року є орієнтирами для розроблення проєктів прогнозних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів, з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України. В свою чергу, Кабінету Міністрів України доручено забезпечити проведення у двомісячний строк із залученням вчених, експертів, представників громадських об'єднань аналізу прогнозних і програмних документів з урахуванням Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року та за результатами такого аналізу у разі необхідності вжити заходів щодо їх удосконалення. Також планується впровадження дієвої системи моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року та оприлюднення його результатів щороку до 1 березня року, який настає за звітним [7].

Варто зауважити, що указом [7] рекомендовано Національній академії наук України, Національній академії аграрних наук України, Національній академії медичних наук України, Національній академії педагогічних наук України, Національній академії правових наук України, Національній академії мистецтв України враховувати Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року під час визначення напрямів наукових досліджень.

Зважаючи на актуальність дослідження, наголосимо, що якість життя суспільства вирішальною мірою залежить від того, як це суспільство регулює і використовує наявні у нього природні ресурси. Саме тому, одним з основних завдань діяльності в рамках Порядку денного на період до 2030 року є досягнення економічного зростання без виснаження ресурсів і без шкоди для навколишнього середовища, зокрема шляхом підвищення ефективності використання ресурсів, при одночасному підвищенні добробуту людей. У прогнозі Національної розвідувальної ради США щодо розвитку світу до 2035 року зазначається висхідна роль саме місцевих органів влади в управлінні суспільними потребами в умовах глобальних економічних викликів [4, с. 148].

В даному контексті ми визначаємо локалізацію ЦСР як процес адаптації до особливостей регіону (громади), її всебічне вивчення, виокремлення цінностей громади, адаптації цілей як способу вирішення проблем місцевого значення. Дане наукове дослідження засноване на методології, розробленій для проєкту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» [5], яка ґрунтується на партнерстві громади, місцевої влади та бізнесу для досягнення мети вирішення проблем місцевого значення та подальшого розвитку території.

До 2030 року залишається менше 11 років, і ми зобов'язані усвідомити нагальність даних питань. Щоб вирішити грандіозні завдання, сформульовані в Порядку денному, необхідно здійснити ряд глибоких перетворень на всіх рівнях влади і управління [5].

Значний внесок у подолання глобальних проблем зробили члени Римського клубу, створеного в 1968 р. Теоретична діяльність клубу охоплює глобальне моделювання, побудову комп'ютерних моделей світу, пошук засобів і шляхів гуманізації життя світового співтовариства і людини, збереження навколишнього середовища.

Збереження миру та зміцнення міжнародної безпеки – головна мета діяльності ООН і необхідна передумова створення міжнародного «клімату» для подолання глобальних проблем.

Велику роботу з охорони довкілля проводить ЮНЕП – Програма ООН з навколишнього середовища. ПРООН є глобальною установою Організації Об'єднаних Націй у галузі розвитку, яка підтримує стратегічні ініціативи з розбудови спроможності, спрямовані на сталий людський розвиток та зростання, користь від якого отримують усі. Шляхом налагодження партнерства з національними, регіональними та місцевими органами влади, громадянським суспільством та приватним сектором ПРООН надає підтримку Україні у її зусиллях із викоринення бідності, підвищення потенціалу населення, забезпечення рівного доступу до результатів розвитку, збереження навколишнього середовища та сприяння демократичному врядуванню.

Так, 29 листопада 2018 року у Вінницькому торговельно-економічному інституті Київського національного торговельно-економічного університету відбулась інтенсив-школа зі сталого розвитку на тему: «Врахування цілей сталого розвитку при розробці регіональних програм соціально-економічного спрямування». Захід відбувся у рамках проведення Днів сталого розвитку в Україні, за підтримки ПРООН та спільно із ресурсним центром зі сталого розвитку ВТЕІ КНТЕУ. Представники районних державних адміністрацій, об'єднаних територіальних громад, громадянського суспільства, студенти і викладачі інституту мали можливість визначити пріоритетні для своїх територій Цілі сталого розвитку та обговорити шляхи їх

досягнення на всіх рівнях [6]. Успіх заходу визначається активністю студентської молоді та обізнаністю представників районів у формуванні стратегій, а також, що дуже важливо, розуміння глибокого соціально-економічного аналізу власних територій.

ПРООН у співпраці з Вінницькою обласною владою продовжуватиме свою діяльність на місцевому рівні, спрямовану на досягнення Цілей сталого розвитку. Програма розвитку ООН співпрацює з Вінницькою областю з 2008 року. За цей час в рамках проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» реалізовано більше 130 інфраструктурних мікропроектів. Це і відновлення вуличного освітлення, і ремонт будівель шкіл, дитячих садочків, фельдшерсько-акушерських пунктів, будинків культури. Для впровадження цих проектів громадам було надано близько 11 млн грн. В 2019 році активно стартували навчання по новому проекту «HOUSES», який допомагає поширити знання про енергозбереження та енергоефективність як серед населення, так і серед об'єднань власників багатоквартирних будинків (ОСББ).

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, основною місією подібних заходів є донесення до якомога ширшої аудиторії інформації про глобальні цілі, сприяння їхній локалізації та впровадженню на регіональному рівні. Важливою основою впровадження цілей є створення мережі партнерів та активістів, як на глобальному, так і на локальному рівні, які активно долучаються до реалізації порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року в регіонах на рівні областей, районів та об'єднаних територіальних громад, формуючи таким чином ефективну стратегію розвитку своєї громади. Подальші наукові дослідження можуть бути пов'язані з потребою визначення конкретних показників (індикаторів) досягнення цілей сталого розвитку 2030 в українських громадах.

Список літератури.

1. Васильєва О.І., Васильєва Н.В. Концептуальні засади сталого розвитку територіальних громад. *Інвестиції: практика та досвід*. № 8. 2018. С. 74-78.
2. Боголюбов В.М. Стратегія сталого розвитку. Херсон: Олді-плюс, 2012. 446 с.
3. Бурик З.М. Державне регулювання сталого розвитку України: теорія та практика: монографія. Львів: Вид-во Простір М, 2017. 384 с.
4. Махначова Н.М. Інноваційний розвиток території на основі смарт-критеріїв. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. №11. 2019. С.148-152.
5. Про проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Офіційний сайт. URL: <http://cba.org.ua/ua/pro-nas/proekt-cba>
6. Результати соціологічного дослідження – Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. Офіційний сайт проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». URL: <http://cba.org.ua/ua/biblioteka/zviti-proektu>
7. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України №722/2019. URL: https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825?fbclid=IwAR2UjnSpZzmufzhWvoMsdsuQ2iwB1VK03hu2vNc2J8G0hfODd4nJJKP_6k4

References.

1. Vasylyeva, O.I. and Vasylyeva, N.V. (2018) "Conceptual principles of sustainable development of territorial communities", *Investy`ciyi: prakty`ka ta dosvid*, vol. 8, pp. 74-78.
2. Bogolyubov, V.M. (2012) *Strategiya stalogo rozvy`tku* [Sustainable development strategy], Oldi-plyus, Herson, Ukraine.
3. Buryk, Z.M. (2017) *Derzhavne regulyuvannya stalogo rozvy`tku Ukrayiny`*: teoriya ta prakty`ka: monografiya [State regulation of sustainable development of Ukraine: theory and practice], Vy`d-vo Prostir M, L`viv, Ukraine.
4. Maxnachova, N.M. (2019) "Innovative development of the territory based on smart criteria", *Publichne upravlinnya ta administruvannya v Ukrayini*, vol. 11, pp.148-152.
5. UNDP in Ukraine (2010), "About the Community-Based Local Development Project", available at: <http://cba.org.ua/ua/pro-nas/proekt-cba> (Accessed 10 September 2019)
6. UNDP in Ukraine (2019), "Results of sociological research", available at: <http://cba.org.ua/ua/biblioteka/zviti-proektu> (Accessed 25 September 2019)
7. President of Ukraine (2019), Decree "On the Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030", available at: https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825?fbclid=IwAR2UjnSpZzmufzhWvoMsdsuQ2iwB1VK03hu2vNc2J8G0hfODd4nJJKP_6k4 (Accessed 30 September 2019)

Стаття надійшла до редакції 05.10.2019 р.